

По-третє, розуміння української сучасності як протистояння тоталітарної й демократичної парадигм не вичерпує драматизму ситуації, а веде до утвердження більш глибокої та прогресивної гуманітарної парадигми, із властивими їй пріоритетною цінністю людини, встановленням довіри між владою і громадськістю, ствердженням принципу служіння влади громадськості без дискримінації (в тому числі за статтю).

Український інтелектуальний простір прагне дослідити і використати в соціально-політичній практиці кращі здобутки світової думки і цивілізації, серед яких вагома роль належить гендерним дослідженням, що не втрачають популярності і в XXI ст., набуваючи нових рис і нового значення.

Наша держава прагне втілювати передові демократичні ідеали, забезпечувати добробут народу і розквіт нації. А, як відомо, ознакою культури і цивілізованості суспільства є ставлення до жінок, яких в Україні більша частина населення. Справді демократична держава не може оминати увагою становище і статус жінки в суспільстві, її право на самоствердження в приватній і суспільній сфері, жіночий голос в культурі, політиці і суспільстві. Реалії сьогодення показують наявність серйозних проблем в цій царині, а тому потребу ґрунтовного дослідження становища жінок в сучасній Україні.

Однак значна частина українського суспільства і навіть серйозні науковці насторожено сприймають феміністичні ідеї, а подекуди й вороже (як небезпеку «справжнім» жіночим інтересам, ненависть до чоловіків або прояв сексуального невдоволення).

Фемінізм пройшов довгий і важкий шлях, видозмінюючись і пристосовуючись до умов часу та політичної ситуації. В українській інтелектуальній і культурній традиції таке явище теж знайшло своє відображення, набуваючи яскравих національних ознак. Своє теоретичне застосування в сучасній Україні гендерні студії здобули як літературний фемінізм (або гендерна критика). Феміністичні дослідження виявили органічність в українській культурі саме жіночих рис (тих, що символізують жіночість): ірраціональність, пасивність, амбівалентність, хаотичність, а тому широкі перспективи для витворення суто національного, відмінного від західного і продуктивного в нашій культурі феміністичного дискурсу, що охопить собою суспільно-політичну і літературно-філософську сфери.

Політична розмова, що спрямована на побудову нових значень і самозрозумілості суб'єктів, має бути недомінованою, невимушеною і неманіпульованою. Діалог має вестись в пошуках «ідеального слова» без моралізаторства і моральних оцінок, в стані відкритості і відсутності ідеологічного контролю (не виходячи з понять моральності, справедливості і толерантності). Метою такої розмови стало б нове визначення громадського і приватного, відкриття певних замовчуваних питань для дослідження (враховуючи всі набутки культури, приймаючи різні дискурси). Адже саме громадські і приватні імперативи прокладають чи блокують шляхи до традиційних розумінь чоловіків, жінок та їх спільних – відрубних усесвіттів.

Саме фемінізм пропонує нову альтернативу до жіночого вибору, тяжка фізична праця або замкнутість в приватній сфері та сімейних обов'язках, і жінкам потрібна така альтернатива, щоб не робити вибір без вибору, а отримати всі можливості цивілізації. У такому напрямі фемінізм та гендерні студії нині гуманізують суспільну свідомість

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проблеми застосування парадигми до дослідження сус-

пільно-владних відносин слід бачити в аналізі нових інтеграційних чинників суспільства, у ствердженні владою гуманітарних цінностей і сучасних моделей управління, враховуючи надання жінкам можливості активної участі як у теоретичних дослідженнях, їх здобутки і напрацювання, а також надаючи можливість активної участі у реалізації державної політики на засадах цінностей, які одвічно несе в собі жіночість.

Література.

1. Джін Бетке Елштайн Громадський чоловік, приватна жінка. Жінки у соціальній і політичній думці / Елштайн Джін Бетке – Київ : Альтернативи, 2002. – 344 с.
2. Введение в гендерные исследования [учебное пособие] / [ред. Жеребкина И. А.]. – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетея, 2001. – 708 с.
3. Хрисанова С. Права людини жінки – мова сучасного людства або гендерна рівність / С. Хрисанова // Збірник матеріалів Всеукраїнського конгресу жінок «Жінка на порозі XXI століття: становище, проблеми, шляхи соціального розвитку». – 1998. – Київ 21-23 травня 1998р. – С. 128–132.
4. Петровський П.М. Парадигма як модель дослідження суспільно-владних відносин / П. М. Петровський // Державне будівництво – 2008. №2. – 13 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-2/doc/4/05.pdf>.
5. Бессіс С. Штурм чоловічих бастионів // «Жінки і політика. Штурм чоловічих бастионів» Кур'єр «Юнеско» 2000. – №8. С. 14–16.
6. Щербаченко Т. Мережева корпорація: гербалайф, оріфлейм, фемінізм... / Т. Щербаченко – 15 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://smoloskyr.kiev.ua/docs/semfot_polit.htm.
7. Богачевська М. Націоналізм та фемінізм – одна монета спільного вжитку / М. Богачевська // Незалежний культурологічний часопис «І» «Гендерні студії». 2000. №17. – С. 4–14.

УДК 332.15

Ігор Кацай

ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМПЛЕКСУ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ ОБ'ЄКТІВ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО- РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті представлено результати використання методів моделювання, як одного з інструментів аналізу динаміки потужностей та територіального розміщення взаємопов'язаних господарських об'єктів забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку. Результати дослідження мають використовуватись при підготовці проектів регіональних програм, спрямованих на збереження та раціональне використання природних ресурсів, а також при формуванні заходів щодо їх виконання.

© Кацай І.О., 2012.

Ключові слова: регіон, територіальний розвиток, регіональна програма, природно-ресурсний потенціал, комплекс взаємопов'язаних об'єктів, моделювання.

Питання розвитку природно-ресурсного потенціалу мають загальнодержавний характер, оскільки будь-який вид діяльності людей викликає зміни природного середовища. Ускладнення взаємозв'язків у природних, виробничих і соціальних системах, зростання пріоритету господарських зв'язків викликають необхідність їх регулювання та збалансування розвитку, особливо на регіональному рівні [1, 3]. І це покликані здійснювати відповідні органи державного управління. Зокрема, до важливих завдань Республіканського комітету Автономної Республіки Крим (АРК) з лісового і мисливського господарства, який є органом виконавчої влади, у означеній сфері віднесено:

- реалізацію та забезпечення державної політики, здійснення державного управління та державного регулювання;
- охорону, захист, раціональне використання і відтворення ресурсів, підвищення ефективності господарювання;
- розробку і організацію виконання регіональних програм щодо захисту, охорони, підвищення продуктивності, раціонального використання і відтворення ресурсів.

Таким чином, наукова проблема полягає в необхідності збалансування розвитку природно-ресурсного потенціалу регіону, яка має, адекватно відображаючи досить складний і багатогранний суспільно-природний процес в об'єктивній реальності і пов'язана із аспектами раціонального використання ресурсів і умов природного середовища, їх відтворенням та охороною.

Дослідження за обраною темою, пов'язане з важливими науковими та практичними завданнями, які виконано за планами науково-дослідних робіт Національної академії державного управління при Президентові України за темою: «Науково-методологічні засади контролю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері надання послуг». В межах цієї теми авторами проведено моделювання розвитку комплексу взаємопов'язаних об'єктів використання природно-ресурсного потенціалу регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за роботами Г. Мартинова [4], М. Гладій [8] та інших свідчить, що у статичних моделях зазвичай домінує аналіз підсумкових станів об'єктів, що описуються, а процеси їх переходу з початкового стану в кінцеве залишаються немовби в тіні. Якщо такі процеси все ж розглядають, то моделюють їх у вигляді наборів станів, що попередньо фіксуються, відносяться до ряду послідовних моментів часу. Тому саме більше, що дозволяє статична модель, – це зіставити обмежену кількість таких апіорі побудованих «процесів».

У динамічних моделях, навпаки, саме процеси виступають на перший план. Перехідні (проміжні) стани об'єктів визначаються тут не настільки жорстко. З'являється можливість отримувати й досліджувати навіть такі комбінації станів, які взагалі не розглядалися на стадії підготовки моделі (О. Голуб [2], Н. Соколова [9]).

Створюючи очевидні переваги, відмічена властивість вимагає в той же час і глибшого інформаційного опрацювання ситуації, яка моделюється. Так, для підприємств забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку, що діють, актуальними стають умови підтримки потрібного рівня виробничих потужнос-

тей; формальне відображення цих умов за наявності відповідного фінансування [7]. За цими ж напрямками збагачена новими результатами досліджень теорія державного управління, методологія та практики державного регулювання розвитку господарської діяльності, зокрема в роботах: Ю.Гладкого [1] В. Керецмана [3], О. Молодцова [5] та інших.

Але у вирішенні наукових завдань здійснення державної регіональної політики, державного регулювання, охорони, захисту та раціонального використання і відтворення природних ресурсів, поза увагою дослідників лишилися питання моделювання розвитку комплексу взаємопов'язаних об'єктів використання природних ресурсів на регіональному рівні. Дослідження за цим напрямком автор ставить за мету.

Міра конкретизації модельованих об'єктів завжди тісно пов'язана з характером вирішуваних завдань, з кінцевою метою економіко-математичного аналізу. Як первинні економічні об'єкти комплексу зазвичай розглядаються підприємства забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку: що діють, будуються (чи реконструюються) або ще проєктовані.

Для програмованого комплексу виробничих об'єктів, що включається в динамічну модель, має передбачатись можливість формалізації процесів їх розвитку шляхом виділення взаємозв'язаних етапів будівництва, розширення, реконструкції або технічного переозброєння, а також освоєння введених потужностей.

Під виробничою потужністю об'єкта забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку зазвичай розуміється максимально можливий річний обсяг продукції при повному використанні устаткування і виробничих площ. Це — динамічний показник. Протягом визначеного періоду потужність може змінюватися навіть при постійній кількості устаткування і виробничих площ; наприклад зростати в період її освоєння, а потім, якщо не прийняті належні заходи, зменшуватися із-за старіння і фізичного зносу устаткування.

Зростання або зменшення обсягів виробництва, пов'язаного із забезпеченням природно-ресурсної складової регіонального розвитку, перехід на нову технологію або нову продукцію викликають, як правило, зміни фінансування і собівартості продукції. Вони мають складний характер — нелінійні, стрибкоподібні та інше. У зв'язку з цим, а також з практикою формування регіональних програм розвитку, що склалася, в динамічній моделі комплексу розглядається не безперервна зміна потужностей об'єктів, а дискретний набір альтернативних проєктів їх будівництва, реконструкції або розширення з різними поєднаннями техніко-економічних показників. Останні диференціюються і залежно від району розміщення об'єкта в регіоні. Ось чому в моделі комплексу прив'язка типового проєктного варіанту до різних районів регіону дає формально різні проєктні варіанти.

У моделі комплексу мають бути відображені проміжні та кінцеві продукти. Обсяги виробництва, пов'язаного із забезпеченням природно-ресурсної складової регіонального розвитку в кожному році програмованого періоду розраховуються в результаті розв'язання оптимізаційного завдання. Продукція ж, що йде на невиробниче споживання, визначається кінцевими потребами, які поділяються на такі, задоволення яких має зростати в заздалегідь визначених розмірах і не може бути замінено зростанням покриття інших потреб, і такі, природи задоволення яких взаємозамінні.

Обмеження динамічної моделі комплексу в основному повторюють співвідношення його статичної моделі [4].

Вони виражають для кожного року програмованого періоду вимоги обов'язкового задоволення потреби в кінцевій продукції в районах споживання, можливі обсяги постачань сировини та обладнання об'єктам комплексу із-за його меж, баланси виробництва і вивозу, постачань і переробки продукції та ресурсів для кожного об'єкта комплексу, обмеженість ресурсів, обмеженість потужностей об'єктів і дискретність вибору проектних варіантів.

Наведемо перелік основних співвідношень, які створюють каркас динамічної моделі оптимального розвитку і розміщення комплексу взаємозв'язаних об'єктів щодо використання природно-ресурсного потенціалу регіону [4, 10].

Перша група співвідношень динамічної моделі виражає необхідність задоволення потреб народного господарства в кінцевій (що транспортується) продукції комплексу в кожному році розрахункового періоду.

Наступна група балансових рівнянь встановлює взаємозв'язок між продукцією, яка розподіляється, обсягами її виробництва та зберігання.

Обсяги випуску продукції і поточних матеріальних витрат на об'єктах комплексу визначаються як результат вибору конкретних варіантів програмованого розвитку, пов'язаних з ними основних технологічних способів та інтенсивності їх використання.

Витрати, пов'язані з реалізацією програмних варіантів, можуть бути рознесені за етапами як з тією, що фіксується, так і що не фіксується тривалістю робіт. Перша розуміється тут як жорстко заданий графік робіт з розписаними в програмі розвитку по роках будівництва витратами фінансових ресурсів

Що ж до витрат на реновацію забезпеченням природно-ресурсної складової регіонального розвитку, що діє, то їх матеріальна структура визначається диференційованими за об'єктами й проектами нормативами — масштабами реноваційних процесів.

Важливу роль в динамічній моделі комплексу відіграють баланси його виробничих потужностей. Кожен такий баланс визначає поточне значення тієї чи іншої потужності, що діє. При цьому враховується щорічне вибуття потужності в процесі її експлуатації, обсяги поточної реновації, приріст і вибуття потужностей як результат розширення, реконструкції виробництва і нового будівництва, пов'язаного із використанням природно-ресурсного потенціалу регіону.

Вирішується і встановлення звичайних верхніх і нижніх обмежень. Обмеженість локальних ресурсів, які використовуються на об'єктах комплексу в якому-небудь районі регіону, фіксується у вигляді нерівності.

Розглянемо тепер низку логічних умов, за допомогою яких регламентуються ключові змінні моделі, що визначають вибір конкретних напрямів розвитку багатогалузевого комплексу регіону. Перш за все, були виділені обмеження, що стосуються вибору і реалізації проектних варіантів розвитку об'єктів.

Найбільш поширеною ситуацією тут є альтернативність проектів, що представляються, тобто прийняття одного з них для якого-небудь об'єкта означає відмову від реалізації всіх інших варіантів розвитку того ж об'єкту. Враховуючи дискретний характер змінних дана вимога найпростіше виражається нерівністю.

Інша типова ситуація — взаємообумовленість деяких проектних варіантів, пов'язаних із використанням природно-ресурсного потенціалу регіону. Наприклад, якщо існування одного об'єкта позбавлено сенсу без попереднього введення в дію іншого об'єкта, то для всіх цих років слід передбачити певне обмеження.

У аналогічній формі враховується, при необхідності, і залежність того або іншого етапу регіональної програми розвитку від групи попередніх етапів [6].

Якщо тривалість виконання етапу не фіксована, то факт завершення такого етапу ув'язується з інтенсивністю робіт, що виконуються.

У моделі передбачено встановлення взаємозв'язку між початком робіт на етапі і завершенням попередніх етапів пов'язаних із використанням природно-ресурсного потенціалу регіону.

Тепер коротко про співвідношення, що регламентують вибір структури об'єктів природно-ресурсного комплексу. Будучи змістовно відособленими, вони, з формальної точки зору, тотожні вже розглянутим вище логічним умовам. Фіксуючи прийняття тих або інших варіантів об'єкта за допомогою дискретних змінних, ми зобов'язані пов'язувати кожну таку зміну із певним набором інших об'єктів, що включаються у комплекс до визначеного моменту. А це неважко зробити, передбачивши альтернативність варіантів кожного об'єкта природно-ресурсного комплексу і пов'язавши величини з раніше введеними співвідношеннями.

Систематизовані умови відображають лише головні вимоги, яким мають відповідати змінні динамічної моделі розвитку і розміщення комплексу взаємопов'язаних виробництв. Необхідно мати на увазі, що урахування специфіки окремих виробництв, процесів та інше може інколи призводити до включення в систему і деяких додаткових обмежень [10]. Як правило, йдеться про верхні і нижні межі значень змінних, про встановлення елементарних пріоритетів. У даній моделі об'єктами такого додаткового регулювання можуть бути, наприклад, поточні величини виробничих потужностей, обсяги їх щорічної реновації, випуск деяких видів продукції, інтенсивність будівельних робіт і тому подібне.

Як основний критерій оптимальності в моделі розглядається максимум інтегральної народногосподарської ефективності виробництва за всі роки розрахункового періоду.

Може також використовуватись відомий з різних постановок критерій мінімуму інтегральних витрат, який ілюструє можливість спрощеного підходу. Такий критерій застосовується, коли вся кінцева продукція комплексу із використанням природно-ресурсного потенціалу регіону заздалегідь відома для всіх років програмованого періоду, і завдання зводиться до встановлення оптимальної відповідності між планованим приростом обсягів виробництва і потужностями, що вводяться в експлуатацію.

Порівняно загальна форма запису обмежень і критерію оптимальності динамічної моделі комплексу із використанням природно-ресурсного потенціалу дозволяє ставити і досліджувати велике число конкретних завдань оптимізації різних регіональних структур. У формальному описі, ймовірно, можуть бути відсутніми деякі суто індивідуальні для того або іншого комплексу комбінації відтворювальних процесів. Проте описана вище логіка моделювання таких процесів достатня для того, щоб в необхідних випадках внести необхідні зміни і доповнення до загальної моделі із використанням природно-ресурсного потенціалу.

Представлена модель, перш за все, розглядалась як база теоретичних і методичних розробок з оптимізації перспективного програмного розвитку регіону. При цьому передбачалось, що можуть бути поставлені завдання оптимізації розвитку і розміщення як окремих видів виробництв, так і цілих комплексів із використанням при-

родно-ресурсного потенціалу (з агрегацією показників або без неї, з описом конкретних об'єктів і потреб споживачів або лише умовних пунктів виробництва та споживання). Таким чином, йдеться фактично не про якусь одну конкретну модель, а, швидше, про підбір більш-менш загальних форм співвідношень і способів опису об'єктів, які потім можна було б використовувати як стандартні в разі реального моделювання взаємопов'язаних господарських об'єктів забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку. Виникло й цілком природне питання про доцільні межі використання представленої моделі.

Перевірка можливостей динамічної моделі проводилася за експериментальним аналогом сектору лісогосподарського комплексу Автономної Республіки Крим. Моделювалися лісозаготівля і лісопереробка, а також виробництво продукції (всього розглядалося 11 видів продукції і сировини). У модель було включено 7 підприємств (комбінатів), що діяли, і більше 20 проектів, розподілених по районах Криму. Розрахунковий період – 7 років.

В ході експериментів вирішувалися завдання оптимізації розвитку і розміщення виробництва із використанням природно-ресурсного потенціалу як для окремих напрямів, так і для всього комплексу в цілому. Проведено декілька варіантів розрахунків для вивчення впливу різних модифікацій умов і цільової функції моделі на динаміку економічних показників.

Таким чином, була підтверджена можливість успішного розв'язання досить складних завдань розвитку і розміщення комплексу взаємопов'язаних виробництв лісового господарства регіону. А головне — показана можливість побудови зручної для використання конкретної моделі за єдиною методикою, на базі досить загальних уніфікованих конструкцій.

Результати моделювання використано при формуванні виробничої складової «Регіональної програми з охорони та відтворення лісів, підвищенню їх продуктивності і раціонального використання на 2005–2015 рр.», яка затверджена Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Криму від 15 вересня 2004 року № 1055-4/04, а також у процесі підготовки заходів щодо її виконання.

Представлено результати використання методів моделювання, як одного з можливих інструментів аналізу динаміки розвитку та територіального розміщення взаємопов'язаних господарських об'єктів забезпечення природно-ресурсної складової регіонального розвитку. Результати такого моделювання мають використовуватись при підготовці проектів регіональних програм, спрямованих на збереження та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, а також при формуванні заходів щодо їх виконання.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі можуть стосуватись дослідження особливостей використання представленої динамічної моделі в різних регіонах України.

Література.

1. Гладкий Ю.Н. Основы региональной политики / Ю.Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. – СПб.: СПбУЭиФ, 1998. – 458 с.
2. Голуб А.А. Экономика природопользования / А.А. Голуб, Е.Б. Струкова. – М.: Аспект процесс, 2005. – 187 с.
3. Керецман В. Ю. Государственное регулирование регионального развития: теоретические аспекты / В. Ю. Керецман. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 362 с.

4. Мартынов Г. В. Многоотраслевые комплексы: проблемы и методы оптимизации / Г. В. Мартынов. – М.: Наука, 1986. – 523 с.

5. Молодцов О. Проблема інституційного забезпечення місцевого та регіонального розвитку: пошук варіантів вирішення / О. Молодцов // Упр. сучас. містом. – 2003. – № 1–3 (5). – С. 112–113.

6. Основы математической экономики / О. И. Пономаренко, М. О. Перестюк, В. М. Бурим. – К.: Информтехніка, 2003. – 456 с.

7. Регионоведение: учеб. для вузов / Г. Г. Морозова. – М.: Банки и биржи; М.: ЮНИТИ, 1999. – 404 с.

8. Регіональний менеджмент і моніторинг / М. Гладій, М. Долішній, С. Писаренко, М. Янків. – Львів, 1998. – 67 с.

9. Соколов Н. А. Прогнозирование показателей социально-экономического развития региона / Н. А. Соколов. – Сумы: Универ. книга, 2005. – 79 с.

10. Томас Ричард. Количественные методы анализа хозяйственной деятельности / Ричард Томас. – М.: Дело и Сервис, 1999. – 387 с.

УДК 346.548"7124"

Володимир Кіров

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Молодіжне середовище є об'єктивним чинником розвитку сучасної демократичної держави. Демократичний розвиток визначається належним вихованням, високим рівнем освіти молоді, що здатне забезпечити оптимальний результат суспільного розвитку.

Ключові слова: демократична держава, молодіжне середовище, молодь, здоровий спосіб життя, волонтерський рух, молодіжні організації, громадське здоров'я.

Сьогодні можна констатувати розширення впливу молодіжних організацій і рухів та зростання ролі різноманітних форм політичної участі молоді у соціально-політичних процесах.

У той же час, у процесі політичних, соціально-економічних трансформацій сучасної доби, які змінюють традиційні форми функціонування соціально-політичних інституцій, навколишнього середовища з'являються нові виклики для формування та реалізації державної молодіжної політики. Соціально-економічні трансформації в Україні, глобальна економічна, екологічна кризи актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я молодого покоління.

Актуальність статті. Обумовлена необхідністю вивчення основних чинників, які мають вплив на формування здорового способу життя в молодіжному середовищі.

Сьогодні формування здорового способу життя серед молоді, як напрям молодіжної політики, набуває

© Кіров В.І., 2012.